

Reservation

af herr *Linder*, som anfört:

»Troligen finnes numera i hela vårt land ingen omdömesgill person, som vid pröfningen af dödsstraffets befogenhet tar hänsyn till de två ohyggliga straffteorier, som i äldre tider ansågos ådagalägga dess nödvändighet: den s. k. talions- eller vedergällningsprincipen, enligt hvilken hämd bör utkrävas för hvarje förbrytelse, och »försoningsteorien», enligt hvilken det tillkommer lagstiftningen att genom dödsstraff och andra hårda kroppsstraff söka mildra Guds vrede och dymedelst afvärja hans hämd. Vid dessa teorier skall jag därför icke uppehålla mig. Deremot synes den s. k. afskräckningsteorien ännu i våra dagar hafva rätt många anhängare äfven bland oss. Utskottet har för sin del förklarat sig hysa den uppfattningen, att straffets hufvudsakliga ändamål icke är eller ens kan vara att afskräcka, men finner dock straffets afskräckande verkningar utgöra biändamål af oneklig vigt.

För afskräckningsteoriens gendrifvande, såvidt frågan gäller dödsstraff, borde dock egentligen icke erfordras mer än en påminnelse derom, att staten, lika litet som den enskilde, får på det sättet göra förnuftiga varelser till medel för sina ändamål, att den beröfvar dem lifvet i syfte att med denna handling afskräcka andra från brott. Men det är äfven genom erfarenheten och vetenskapen till fullo bevisadt, att dödsstraffet *icke* visat sig ega förmåga att — annat än möjligen i enstaka och jämförelsevis ovigtiga fall — afskräcka från brott, ja, att det i stället under vissa förhållanden visat sig innebära en eggelse till sådana. Uppenbart är jemväl, att denna teori i sin tillämpning med nödvändighet leder till orättvisor.

Det förnämsta skälet för dödsstraffets bibehållande ha, åtminstone i senare tider, dess försvarare trott sig finna i den så kallade preventionsteorien. Enligt denna teori är straffets ändamål att »undanrödja den fara för rättsordningen, som ligger i den rättsstridiga viljebeskaffenhet, hvilken i brottet funnit sitt uttryck». Om en förbrytare har med uppsåt begått en handling, »som ådagalägger, att han icke respek-

terar något slag af mänskliga rättigheter», eller, såsom det ock heter: »när den brottsliges vilja gått ut på tillintetgörande af statens eller den enskildes personlighet», så inträder, menar man, för staten icke allenast rätt, utan äfven pligt att »straffa med döden eller att absolut betaga brottslingen förmågan att skada».

Justitierådet Olivecrona har i sitt arbete *Om dödsstraffet* visat, att en strafflagstiftning, byggd på denna från den Boströmska filosofiens grundsatser utgående lära, måste, om den följdriktigt genomfördes, »snarare förete en tafla af grymhet än af rättvisa», och presidenten friherre Staël von Holstein uttalar såsom sin mening, att en sådan strafflag skulle, under nämnda förutsättning, förete grymmare stadganden än någon nu gällande strafflag i hela den civiliserade världen.

Åren 1865—1889 utgjorde antalet af i Sverige för mord och försök till mord sakfälda personer 380 män och qvinnor. Enligt ofvannämnda lärosats borde alla dessa brottslingar hafva blifvit afrättade. Men af de 380 blefvo endast 9 män halshuggna, och staten mäktade det oaktadt ganska väl skydda sig sjelf och sina förnuftiga intressen.

En följdriktig tillämpning af dessa läror är för öfrigt omöjlig, enär ingen lär kunna uppdraga så bestämda gränser mellan å ena sidan berädt mod, uppsåt, vett och vilja, afsigt att döda o. s. v. samt å den andra förryckthet, sinnesförvirring, hastigt mod o. d., det vill säga högre och lägre grader af otillräknelighet eller förmildrande omständigheter, att faran för ödesdigra misstag derigenom aflägsnas.

Den ifrågavarande straffeorien har emellertid blifvit af andra betydligt modifierad. Staten måste, heter det, visserligen, för att kunna skydda sina och sina medlemmars intressen, ega att tillämpa dödsstraffet, men endast i det fallet, att den omöjligen kan på annat sätt åstadkomma ett sådant skydd. Till denna sålunda modifierade teori ansluter sig utskottet, då det tillerkänner samhället rätt att »i yttersta nödfall tillgripa den väg dödsstraffet anvisar».

Det är alltså fråga endast om en nödvärnsrätt å statens sida, och denna nödvärnsrätt eger man enligt min tanke ej att — såsom utskottet gjort — sätta i omedelbar förbindelse med statens rätt att »för sitt ändamål kräfva sina ädlaste söners blod». Men om staten icke har rätt att annat än i yttersta nödfall taga en menniskas lif, så blir hufvudfrågan denna: Eger staten redan eller kan den bereda sig möjlighet att utan afrättning oskadliggöra brottslingar? Enär enligt min öfvertygelse detta spörsmål kan jakande besvaras, så följer deraf, att jag anser utskottet hafva bort tillstyrka bifall till herr Ekmans motion.

Det nitiska arbete, som dödsstraffets motståndare utvecklat, har,

särskildt under de senaste trettio åren, öfverallt i de civiliserade delarna af verlden, krönts med stora framgångar. Flerstädes är numera denna straffart alldeles öfvergifven: i några stater är dödsstraffet faktiskt upphäfdt; mångenstädes kvarstår det i strafflagen, men tillämpas allt mera sällan.

Mycket ofta får man emellertid se och höra det påståendet, att de stater, som en gång afskaffat dödsstraffet, åter måst införa det samma eller vidtaga åtgärder för dess återinförande, emedan, såsom det uppgifves, i dessa stater de gröfre förbrytelseernas antal på ett förfärande sätt ökades. Denna uppgift ingår äfven i en afhandling »Om statens straffrätt», hvilken under många år nyttjats och ännu användes som lärobok vid begge våra universitet.

Huru med denna uppgift rätteligen förhåller sig, framgår af följande ord, som jag citerar efter en framstående svensk kriminalist (J. Hagströmer): »På flera ställen, der dödsstraffet afskaffats, har det åter blifvit upptaget — dock ej på grund af den erfarenhet man haft under den tid man saknat detsamma, utan till följd af en meningförändring hos de magteyande, hvilken ej sällan sammanhängt med någon vexling i de politiska förhållandena.»

De händelser, som gifvit ett sken af sanning åt påståendena om dödsstraffets återinförande i *Schweiz* och i *Tyska riket*, äro så märkliga, att jag anser mig böra här återgifva friherre Staël von Holsteins resumé af Olivecronas utförliga framställning i detta ämne.

»Med de schweiziska kantonerna är», heter det i nämnda resumé, »ett eget förhållande, som föranledt den missuppfattningen, att dödsstraffets försvarare skulle ha att uppvisa segrar från den schweiziska republiken. Genom 65 artikeln af schweiziska republikens grundlag af den 29 maj 1874 proklamerades dödsstraffets afskaffande i edsförbundets alla kantoner. Men de katolska kantonerna ansågo den 65 artikeln vara ett ingrepp i kantonernas sjelfbestämningsrätt och rigtade emot densamma en opposition, som hade en helt och hållet politisk karakter. Till följd deraf blef genom en folkomröstning den 18 maj 1879 den omtvistade 65 artikeln sålunda ändrad, att kantonerna återfingo friheten att i sina särskilda strafflagar upptaga dödsstraffet, dock ej för politiska brott. Af denna återvunna frihet hafva emellertid endast 8 kantoner begagnat sig, hvaremot dödsstraffet förblifvit afskaffadt i 16 kantoner, representerande $\frac{1}{3}$ af hela edsförbundets folkmängd.

I de 8 kantoner, der dödsstraffet återinfördes 1879, ha intill den 1 maj 1891 endast 3 dödsdomar blifvit afkunnade, och ingen af dessa har blifvit verkställd. Det är således mycket oegentligt att, såsom stundom

skett, anförda Schweiz såsom exempel på ett land, der dödsstraffet blifvit åter infördt, efter att en gång hafva blifvit afskaffadt.

I *Tyskland* hade alltsedan 1848 det frisinna partiet haft dödsstraffets afskaffande på sitt program, och då förslag till strafflag för Nordtyska förbundet år 1870 förelades förbundsriksdagen, beslöt denna vid första läsningen, med 118 röster mot 81, att dödsstraffet skulle uteslutas ur lagen. Men vid tredje läsningen uppträdde förbundskanslern von Bismarck och fordrade dödsstraffets bibehållande. Denna fråga satte hela förslaget framgång på spel, men von Bismarck vidhöll sitt yrkande med sådan energi, att Riksdagen, för att rädda lagen, gaf efter, med 127 röster mot 119, och sålunda kom dödsstraffet att för högförräderi och mord stå kvar i Tyska rikets strafflag, som gällt sedan den 1 januari 1871.»

Sin historiska framställning rörande dödsstraffsfrågans senare utveckling afslutar friherre Staël von Holstein med följande reflexioner:

»Denna redogörelse visar på det påtagligaste sätt, att dödsstraffet är på väg att försvinna ur de europeiska strafflagarna. Det allt sparsammare tillämpandet af dödsstraffet förringar naturligtvis alltmer dess afskräckande verkan. *De stater, som redan afskaffat dödsstraffet eller upphört att tillämpa detsamma, hafva icke i någon mån tagit skada deraf.* Ingen anledning finnes, att i dessa länder morden äro talrikare, säkerheten till lif mindre än i de länder, där ännu då och då en mördare aflifvas. Icke heller kan man påstå, att rättskänslan skulle vara annorlunda beskaffad i det ena af dessa länder, än i det andra; de stå alla på ungefär samma kulturståndpunkt. Då herr Olivecrona, liksom mången före honom, drifver den satsen, att en stat bör afskaffa dödsstraffet, så snart folkets kulturgrad tillåter det, klingar detta såsom en ironi öfver de nationer, som ännu icke anse sig kunna undvara detta straff. I dess bibehållande skulle ligga ett erkännande af egen underlägsenhet, och det kan icke förnekas, att så förhåller sig. För de folk, som ännu ha dödsstraffet kvar, synes det alltså vara en hederssak att icke länge dröja med dess afskaffande.»

Med anledning deraf att dödsstraffets motståndare i vårt land hafva, med stöd af andra länders brottmålsstatistik, sökt ådagalägga grundlösheten af farhågorna för att dödsstraffets borttagande skulle öka antalet förbrytelser, för hvilka dylikt straff varit stadgad, anmärker utskottet, att man dervid inlåtit sig på »en sannolikhetsbevisning af synnerligen vansklighetsfull art, alldenstund man dervid lemna ur räkningen de *andra* faktorer, som kunna hafva medverkat till det påvisade resul-

tatet». Bland de anmärkningar, som kunna göras mot denna anmärkning, vill jag här allenast påpeka den, att utskottet synes hafva bort sjelf uppvisa dessa faktorer.

Dödsstraffets försvarare hafva ofta åberopat benådningsrätten såsom ett godt och betryggande värn mot faran af orätta domar i dödssaker. En närmare undersökning af denna rätt leder dock, som mig synes, på två vägar till det fullkomligt säkra resultatet, att benådningsrätten icke lemnar något fast stöd för dödsstraffets bibehållande. Först och främst vittnar historien med hög röst, hurusom rätten att benåda ofta blifvit på ett afskyvärdt sätt missbrukad. Men äfven under förutsättning att den benådandes redlighet och förstånd äro höjda öfver alla tvifvel måste, till följd af den menkliga ofullkomligheten, icke allenast ojemnhet i tillämpningen, utan äfven verkliga misstag blifva oundvikliga. För att styrka detta påstående erinrar jag först och främst derom, »att urskiljandet af de kännemärken å brottet, hvarå frågan om lif eller död hänger, alltid är beroende af den skicklighet, noggrannhet och fullständighet, hvarmed ransakningen vid underrätten blifvit förd och i protokollet återgifven». Men det är ju ganska uppenbart, att de egenskaper, som krävas för ifrågavarande ändamål, förefinnas i mycket olika grad hos olika domare. Att vid en ransakning få utrönt, hurvida en för mord tilltalad utöfvat gerningen »i uppsåt att döda», »med berådt mod» och i ett tillstånd af tillräknelighet, samt att i protokollet noggrant och fullständigt återgifva ransakningens gång erbjuder en ytterst svår och stundom olöslig uppgift till och med för de skickligaste och mest erfarne domare. Men då så är, hur kan man rimligen fördra, att en icke skicklig och tillika oerfaren domares protokoller alltid skola kunna i sådana mål gifva tillräcklig ledning för benådningsrättens utöfvare. Vidare må ihågkommas, att den begåfvade, erfarne, samvetslöse och förhärdade brottslingen har större utsigt att komma undan för godt pris än den enfaldige, oerfarne och ännu åtminstone till en viss grad samvetsömme nybörjaren på brottets väg. Glömmas får härvid ej heller, att benådningsrättens utöfning naturligtvis är i hög grad beroende dels på dess utöfvares grundlygne, uppfostran och tillfälliga dispositioner, dels på egenskaperna och åsigterna hos de rådgifvare, som vexelvis inverka på hans beslut.

Mig synes alldeles afgjort, att benådningsrätten icke lemnar tillräckligt skydd ens mot juridiska mord. Veterligt är ock, att utöfningen af denna rätt varit för många samvetsgranna statsöfverhufvuden en anledning till djup själsångest.

Men om de skäl, hvilka dödsstraffets försvarare andragit, visa sig otillräckliga både hvar för sig och tillsammans, så är hvad som anförts mot detta straff så mycket mer bindande. Enligt Olivecrona, Nyblæus och Hagströmer har mot dödsstraffet hufvudsakligen anförts: att staten icke har någon magt öfver människans lif, hvilket staten icke gifvit och därför ej heller har rättighet att taga, så mycket mindre som den dymedelst hindrar den lifdömde att genom ånger, bättring och ett förändradt lefverne försona sig med Gud och samhället; att detta straff visat sig verka demoraliserande på massan af folket; att mellan dödsstraffet och det straff, som kommer detta närmast, ligger ett svalg, som ej finnes mellan de olika graderna af brottslighet; att då, såsom bevisligen mycket ofta inträffat, dödsstraffet drabbat oskyldige, hvarje upprättelse är omöjlig. Det sistnämnda skälet ensamt innebär enligt min tanke en tillräcklig maning att ej utan yttersta nödtvång bibehålla dödsstraffet i den allmänna strafflagen. Kapitlet om justitiemord är ett bland de ohyggligaste, men tillika ett af de lärarikaste i strafflagstiftningens häfder.

Den icke minst betänkliga, ehuru ty värr alltför litet beaktade faran af dödsstraffets kvarstående i lagen är, att det ofta tjenar till hyende under samhällets benägenhet att försumma sina skyldigheter mot samhällets olycksbarn, särskildt den att gifva det uppväxande släktet en sådan uppfostran och ledning, att de unge inom sig sjelfve få ett osvikligt värn mot synd och brott.

När samhället straffar, särskildt när det anlitar dödsstraffet, borde det ihågkomma, att det sjelf är en ännu större förbrytare än delinqventen.

Utskottet anser det vara en obestridlig sanning, att ett lands strafflagar böra afspegla landets seder, och drager deraf den slutsatsen, att — »om man äfven icke kan fränkänna satsen, att milda lagar skapa milda seder, någon betydelse — utvecklingens gång dock bör vara, hvad den i regel äfven är, omvänd, så att lagen ansluter sig till och rättar sig efter seden».

Utan att här inlåta mig på den frågan, om och i hvad mån statsmagter hafva rätt och pligt att, när de så pröfva lämpligt, afskaffa dödsstraffet, äfven om bland större delen af landets befolkning skulle finnas en opinion till förmån för detta straff, vill jag här endast fästa uppmärksamheten på att några bevis för att vårt lands seder skulle kräfva dödsstraffets bibehållande icke blifvit förebragta. Deremot har man ojämfaktiga vittnesbörd om att den allmänna meningen i Sverige icke kräfver dödsstraffets bibehållande, och dessa vittnesbörd äro lem-

nade af personer, som haft goda tillfällen att utröna tänkesätten och föreställningarna hos den större allmänheten. Redan 1863 beslöt bondeståndet för sin del dödsstraffets upphäfvande, och vid sista ståndsriksdagen biföll samma stånd enhälligt en af herr *Sven Rosenberg* väckt motion om dödsstraffets suspenderande under en tid af 10 år samt dess ersättande med straffarbete för lifstiden — detta för att vinna erfarenhet om huruvida icke rättssäkerheten i landet skulle kunna tryggas, utan att afrättningar egde rum.

Vid 1867 års riksdag motiverade lagutskottets majoritet (8 mot 7) sitt afstyrkande af borgmästaren Bovins motion om dödsstraffets borttagande ur den allmänna strafflagen med bland annat det påståendet, att föreställningen om dödsstraffets nödvändighet ännu i vårt land vore med rättsmedvetandet så införlifvad, att detta straffs borttagande — hvilket måste erkännas först vid en allmänt högre bildningsgrad böra ifrågasättas — icke kunde ske med stöd af detta medvetande. Men i Andra Kammaren afgåfvos 103 röster för motionen och 53 för utskottets afstyrkande hemställan. I Första Kammaren segrade visserligen utskottets förslag, men endast med 39 röster mot 38, hvarvid likväl bör ihågkommas, att enligt en upplysning, som sedermera offentligen meddelades i Riksdagen, en ledamot, som hade ämnat rösta för motionen, försummade att aflemna sin röstsedel.

Frågans öden vid senare riksdagar gifva icke vid handen, att en stark opinion om dödsstraffets befogenhet och lämplighet sedermera uppvuxit. Enligt min tanke hafva de, som trott sig hos svenska allmänheten spåra »en fast tro på nödvändigheten af dödsstraffets bibehållande», förväxlat de yttringar af harm och förbittring, hvilka gifva sig till känna, när underrättelser om grofva illbragder först spridas, med uttryck af en verklig öfvertygelse om dödsstraffets berättigande. I en mängd fall inträffar, att personer, hvilka straxt efter ohyggliga mord upphäfvat kraftiga och *da* nog mången gång allvarligt menade rop till och med om användning af kvalificerade dödsstraff, deremot vid tider för afrättningar nästan lika högljudt yttra sitt ogillande af alla slags dödsstraff. — Utskottet nämner, att, enligt uppgift, under 25-årsperioden 1864—1889 allenast nio dödsdomar verkställdes, och »utskottet vågar bestrida, att i något af dessa fall denna verkställighet icke varit af den upplysta meningens i landet påfordrad». Men under samma tid och senare ha flere gånger äfven föröfvare af synnerligen grofva brott, bland annat en förhärdad yrkesmördare, blifvit benådade till lifvet, och så vidt jag kunnat finna, ha dervid icke sports några opinionsyttringar,

som kunnat ingifva föreställningar om tillvaron af en allmännare tro på dödsstraffets nödvändighet.

Ett par viktiga ställen i utlåtandet nödgas jag, i anseende till den mig synnerligen knappt tillmätta tiden för denna reservations af-fattande, för denna gången lemna obemötta.»

N:o 67.

Ank. till Riksd. kansli den 2 maj 1893, kl. 1 e. m.

*Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring
i gällande bestämmelser rörande oäkta barns försörjning.*

Hufvudstadgandet om oäkta barns försörjning innehålles i 8 kap. 7 § ärfdabalken, hvilket lagrum föreskrifver, att oäkta barn skall af fader och moder njuta nödtorftig föda och uppfostran, samt att, der endera af föräldrarne dör utan att lemna gods efter sig, den efterlevande skall föda barnet.

Derjemte stadgas i 3 § af förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871:

»En hvar, som är arbetsför, skall utan fattigvårdssamhälles be- tungande försörja sig sjelf och sina minderåriga barn, så ock arbetsför man sin hustru; åliggande i öfrigt föräldrar och barn att i mån af behof, å ena, och förmåga, å andra sidan, hvarandra försörja»;

samt i 35 § af samma förordning:

»1. Fattigvårdsstyrelse tillkommer målsmans- och husbonderätt öfver den, som af fattigvårdssamhället åtnjuter full försörjning, hvilken ej blott tillfällig är, samt husbonderätt ej mindre öfver en hvar, som för sig åtnjuter annan fattigvård, än ock öfver den, hvars minderåriga barn eller hvars hustru enligt 1 § åtnjuter full försörjning, som ej är tillfällig; gällande den målsmans- och husbonderätt, så länge fattigvården fortfar.

2. Om någon genom lätja eller liknöjdhet ådrager sitt minderåriga barn eller sin hustru sådan nöd, att fattigvård måste enligt 1 § någon af dem lemnas, skall han, äfven om fattigvården är tillfällig, stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, till dess den kostnad, fattigvårdssamhället tillskyndats, blifvit godtgjord. Till enahanda på följd är den förfallen, hvars minderåriga barn, enligt hvad här nedan sägs, för betlande anhålles och på fattigvårdssamhälles bekostnad hem-sändes. — — — — —».

Frågan om den försörjningspligt, som bör åligga fader till oäkta barn, har vid tvenne föregående riksdagar varit föremål för Riksdagens pröfning.

Vid 1886 års riksdag väcktes af enskild motionär förslag, att, då ofvan anförda bestämmelser i fattigvårdsförordningen icke tydligt utmärkte, det föräldrar till oäkta barn vore i afseende på försörjningspligt ställda lika med föräldrar till äkta barn, en sådan förändring måtte vidtagas i nämnda förordning, att den, som antingen erkänt faderskapet eller genom laga kraftvunnen dom förpligtats utgifva uppfostringsbidrag till oäkta barn, äfvensom moder till sådant barn skulle underkastas enahanda ansvar och skyldigheter i fattigvårdshänseende som föräldrar till äkta barn.

I afgifvet utlåtande, n:o 46, anförde lagutskottet, att utskottet ansåge, lika med motionären, att en person, som blifvit förpligtad till utgifvande af uppfostringsbidrag till minderårigt barn, borde, derest barnet fölle fattigvården till last, underkastas den påföljd, som i 35 § af ifrågavarande förordning stadgades. Sådan person syntes likväl icke böra helt och hållet likställas med *fader* till ett barn, som åtnjöte fattigförsörjning, utan borde berörda påföljd på honom tillämpas endast i den mån, han undandrog sig att utgifva det ådömda bidraget.

Utskottets i enlighet härmed gjorda hemställan om ändrad lydelse af nämnda paragraf afslogs emellertid af Första Kammaren, vid hvilket förhållande en af medkammaren beslutad återremiss af ärendet icke föranledde någon vidare åtgärd.

Samma fråga återupptogs vid 1892 års lagtima riksdag i en af herr A. Kihlberg väckt motion, deruti han föreslog ett tillägg till 3 § i gällande fattigvårdsförordning, att den, hvilken förpligtats att till sitt

oäkta barns moder utgifva visst bidrag, skulle blifva skyldig att barnet försörja, derest modern doge eller blefve oförmögen att lemna barnet underhåll, äfvensom att fader, som försummade sin försörjningspligt, skulle jemlikt föreskriften i 35 § stå under fattigvårdsstyrelsens husbonderätt.

Under hänvisning till två motionen bilagda, särskildt aftryckta prejudikat anförde motionären till stöd för sin framställning, att gällande fattigvårdsförordning i fråga om oäkta barns försörjning i sin tillämpning blefve orättvis och lade allt för stor börda på modern, under det att fadern lemnade ringa bidrag till eller helt och hållet undandroge sig att försörja och uppfostra sitt barn. Emedan det enligt sakens natur vore svårare att konstatera, hvem som vore fadern än hvem som vore modern till ett oäkta barn, blefve det alltid i första hand modern, som ensam hade skyldigheten och ansvaret för att hennes barn erhöle nödortftig vård och försörjning, och kunde modern någon gång genom frivillig öfverenskommelse tillvinna sig eller vid domstol blifva tilldömd ett ringa bidrag, ofta nog endast 20 à 30 kronor årligen, af barnets fader, så inträffade dock ganska ofta det sorgliga förhållandet, att denne äfven undandroge sig denna ringa hjälp. Den, som varit ordförande i fattigvårdsstyrelse, hade nog mer än en gång fått mottaga besök af dessa fattiga, stackars mödrar, hvilka begärt hjälp, dels af fattigvården för sina barns försörjning, men ock för att af barnfadern utfå det uppfostringsbidrag, han af domstol blifvit dömd lemna barnets moder. När man i sistnämnda fall vidtagit åtgärder för vinnande af utmätning hos barnfadern, hade resultatet ofta blifvit det, vare sig barnfadern varit tjenstedräng, bondeson, boende och arbetande hos föräldrarne, eller tillhört den s. k. lösa arbetsbefolkningen, att vederbörande exekutor lemnat intyg, att personen i fråga saknade utmätningssbar tillgång, och dermed vore den sökte alldeles fri från alla skyldigheter mot sitt barn. Dessa personer hade likväl genom sitt arbete, i vanligaste fall, så goda inkomster, att de med god vilja, utan någon känbar uppoffring, kunde lemna det lilla uppfostringsbidrag, de vore dömda att gifva barnets moder, hvilken i alla händelser i mångdubbelt mått finge känna tyngden af försörjningsskyldigheten. — Kunde det vara rätt, att ett sådant förhållande finge fortfara? Enligt motionärens förmenande vore staten pliktig att lemna ifrågavarande barn och mödrar bättre skydd genom skärpta lagbestämmelser, hvarigenom arbetsför man kunde förmås att göra sin pligt mot sitt oäkta barn. Personer, dömda till böter för ofta nog mindre förseelser än den att undandraga sig försörjningspligten för sina barn, finge vid bristande

tillgång böterna förvandlade till fängelsestraff. Enligt ofvan anförda 35 § egde fattigvårdsstyrelse husbonderätt öfver den, som genom lätja eller liknöjdhet ådroge sitt minderåriga barn eller sin hustru sådan nöd, att fattigvård måste dem lemnas, och om sådan person vägrade fullgöra arbete, som honom föresattes, eller eljest visade tredska, sjelfsvåld eller sturskhet och ej läte rätta sig efter styrelsens varning, så kunde allmänt arbete åläggas sådan person. Och icke kunde det väl anses för hårdt eller orättvist, om arbetsför man, som undandroge sig att lemna ådömdt uppfostringsbidrag för sitt oäkta barn, underkastades enahanda ansvar för försummad försörjningspligt. Ty man kunde väl ändå icke förneka, att i försörjningsplikten för deras gemensamma barn borde mannen hafva minst lika stor del som qvinnan; men när inträffade detta någonsin i fråga om oäkta barn? Huru svårt vore det icke i de allra flesta fall för qvinnan att mot den hjertlöse mannen, som förnekade faderskapet, skaffa bevisning derom, och lyckades det henne med tårar och böner att få mannen att lemna förbindelse på ett ringa bidrag till barnets uppfostran eller att vid domstol få honom dertill dömd, så inträffade i många fall, såsom förut påvisats, att modern icke kunde få ut detta ringa understöd. Visserligen hade blifvit ifrågasatt, om icke fattigvårdsstyrelse, efter anmälan af barnets moder, att hon icke kunnat af barnfadern utfå bidraget och sjelf hade svårare att försörja sig och barnet, kunde gent emot honom tillämpa bestämmelsen i sistnämnda lagrum, men ett af de båda af motionären åberopade prejudikaten syntes gifva vid handen, att samma lagrum ansåges icke ega tillämplighet å *fader till oäkta barn*.

Med anledning af motionen hemställde lagutskottet i sitt utlåtande n:o 52, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871, att stadgandena i 35 § af nämnda förordning förklarades vara tillämpliga å en hvar, som af domstol förpligtats att försörja ett oäkta barn, till hvilket han ansetts vara fader, eller lemna bidrag till detsammas underhåll och uppfostran, men icke fullgjort detta och derigenom vållat, att fattigvård enligt 1 § af samma förordning måst barnet lemnas.

Utskottets berörda hemställan bifölls af Andra Kammaren, men afslogs af Första Kammaren.

Vid innevarande riksdag har herr *A. Kihlberg* förnyat sin vid 1892 års lagtima riksdag gjorda framställning uti en inom Andra Kam-maren väckt motion, n:o 29.

Sedan motionären åberopat, hvad motionären i ofvan anmärkta motion anført, erinrar han, att olika åsigter om tolkningen af fattigvårds-förordningens föreskrifter i ifrågavarande hänseende gjort sig gällande. Laguskottet hade i sitt ofvan omförmälda utlåtande sökt visa, att skilnad vid lagens tillämpning borde göras mellan den, som *ostridigt* vore fader, och den, som blifvit dömd att erlægga bidrag till uppfostran af ett oäkta barn, hvars fader han *ansetts* vara. Utaf de af motionären om-nämnda prejudikat framginge äfven, att vederbörande domstolar gjort samma skilnad. Emellertid hade under frågans behandling inom Riks-dagen framhållits en motsatt mening, nemligen att den, som blifvit dömd att utgifva barnuppfostringsbidrag, äfven måste anses vara bar-nets fader och på grund deraf hafva samma förpligtelser som den, hvilken erkänt faderskapet. På nämnda grund ansågs ock en lagför-ändring onödig. Af det anförda framginge, att lagen tolkades olika, och att sålunda tydligare lagbestämmelser vore af nöden. Men hvad som hade ännu större betydelse uti föreliggande fråga, vore den om-ständigheten, att barnafader, ehuru dömd att utgifva barnuppfostrings-bidrag, kunde undandraga sig denna skyldighet äfven i det fall, att han vore fullt arbetsför. Den fattiga modern måste då, utan annan hjälp än egen arbetsförmåga, ensam försörja sitt barn. Det funnes lik-väl möjlighet att på lagstiftningens väg förhjelpa modern och hennes barn till deras rätt. I sådant hänseende ville motionären hänvisa till lagstiftningen i Norge och Danmark, som gäfvade modern verksamt skydd emot barnafader, som försummade sin försörjningspligt.

Motionären hemställer nu, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och till Riks-dagen inkomma med förslag till sådan ändring i nu gällande lagar, eller till särskild lag, rörande oäkta barns försörjning, att lagens be-stämmelser på förevarande område må blifva fullt tydliga och effektiva.

På sätt motionären framhållit, hafva gällande lagbestämmelser i ämnet visat sig i tillämpningen icke hafva varit tillräckligt verksamma gent emot fader till oäkta barn. Erfarenheten utvisar nemligen, att fadern till ett sådant barn, äfven om han på grund af eget erkännande utaf faderskapet eller på grund af bristande åt honom ådömd värjemåls-

ed förpligtats att till modern utgifva visst bidrag till barnets underhåll, lätteligen kan på ett eller annat sätt, såsom genom att undanhålla sina tillgångar, undandraga sig att fullgöra sin försörjningspligt. Härtill kommer, att fattigvården ej sällan i hög grad betungas af underhållsskyldigheten utaf sådana barn, utan att fattigvårdssamhället har verk samma tvångsmedel att förmå den tredskande barnafadern att fullgöra den honom åliggande underhållsskyldighet. Slutligen kan framhållas, att, såsom motionären jemväl erinrat, gällande bestämmelser om oäkta barns försörjning hafva varit föremål för olika tolkning, och att sålunda på denna grund tydligare föreskrifter äro af nöden.

Motionären har i sin förevarande framställning hänvisat till lagstiftningen i ämnet i Norge och Danmark; och tillåter utskottet sig att här nedan redogöra för de hufvudsakliga bestämmelserna i nämnda lands lagar.

I Norge innehållas dessa bestämmelser i »Lov om underholdningsbidrag til børn, hvis forældre ikke har indgaaet ægteskab med hinanden m. m. den 6 juli 1892.»

Fadern till ett oäkta barn är skyldig att, intill dess barnet fyllt femton år, delvis eller under vissa omständigheter helt och hållet betala kostnaderna för barnets underhåll och uppfostran. Huru mycket fadern årligen skall betala, bestämmes efter ansökan af »overøvrigheden» (amtman eller stiftsamtman). Dervid iakttages, att bördan af uppfostringsbidraget bör, så vidt möjligt, falla lika på båda föräldrarne allt efter deras ekonomiska ställning. Saknar modern tillgångar att gälda sin andel af bidraget, eller är hon afviden, ålägges fadern att helt och hållet betala barnets underhåll. Äfven efter det barnet uppnått femton års ålder, kan fadern under vissa förhållanden förpligtas att lemna bidrag till barnets underhåll. Uppfostringsbidrag kan dock icke åläggas någon för längre tid än tre år, eller, i fråga om barn öfver 15 års ålder, ett år före det ansökningen om dess fastställelse ingafs till vederbörande myndighet. Om bidraget icke i rätt tid erlägges, kan det utan vidare indrivas genom utmätning. För sådant ändamål kan man hos vederbörande länsman eller utmättningsman begära, att bidraget uttages af den barnafadern tillkommande lön. Den af amtmanen utfärdade resolution, som bestämmer bidragets belopp och terminerna för dess erläggande, skall i sådant fall uppvisas för barnafaderns husbonde eller arbetsgifvare, hvilken är skyldig att af lönen innehålla så stort belopp, som motsvarar det till betalning förfallna bidraget. Vederbörande utmättningsman har i detta hänseende bestämmanderätt efter samråd med

husbonden eller arbetsgifvaren. Af lönen får dock ej innehållas större belopp, än att barnafadern har sitt och sin familjs nödtorftiga underhåll. I den del af lönen, som innehålles, kan icke vinnas införsel, ej heller kan densamma tagas i mät. Utbetalas lönen till annan person än den till bidraget berättigade eller den, hvilken å dennes vägnar har befogenhet att uppbära detsamma, blifver husbonden eller arbetsgifvaren personligen ansvarig för beloppet af bidraget. Har en fader, hvilken det åligger att lemna bidrag till underhåll af barn under femton år, under en tid af ett halft år eller längre underlåtit att erlægga sådant bidrag, och kan detta ej uttagas genom utmätning eller lönens innehållande, kan vederbörande amtman förordna, att barnafadern skall insättas i tvångsarbetsanstalt, till dess han betalar eller ställer säkerhet för hvad han är skyldig, eller så stor del af bidraget, som af myndigheten bestämmes. Dock må tvångsarbete icke kunna ådömas för längre tid än tre månader. Nämnda myndighet kan också förordna, att barnafader i stället för tvångsarbete skall sättas till offentligt arbete eller arbete hos enskild person. För en sådan åtgärds vidtagande förutsättes dock, att anledning finnes antaga, att af hans arbetslön ett tillräckligt belopp kan erhållas till försörjningspligtens uppfyllande. Den barnafader, mot hvilken någotdera af ofvannämnda tvångsmedel användts, har rätt att fordra, att han blifver instäld inför närmaste »Förhørsret», som kan, der den finner tvångsmedlet hafva obehörigt blifvit användt, upphäfva den administrativa myndighetens beslut. Mot rättens utslag kan talan föras i öfverensstämmelse med de vanliga reglerna för fullföljd af talan i brottmål. För att de i lagen föreskrifna tvångsmedel skola kunna användas, måste begäran derom hos vederbörande myndighet framställas inom ett år från den dag, bidraget förföll till betalning. Låter den bidragsberättigade längre tid förflyta utan att begära användning af sådant tvångsmedel, indrifves uppfostringsbidraget såsom annan gäld. Vill barnafadern utvandra från riket, innan han fullgjort sin försörjningspligt, åligger honom icke endast att erlægga förfallet bidrag eller ställa säkerhet för detsamma, utan ock ställa säkerhet för bidragets erläggande i framtiden. Dör fadern, innan hans skyldighet att underhålla barnet upphört, skall bidraget för tiden, intill dess barnet fyllt femton år, uttagas af dödsboets tillgångar, derest framställning derom göres inom viss tid efter dödsfallet.

Liknande bestämmelser finnas i den danska »Lov om Underholdsbidrag till Børn, der ere avlede udenfor Ægteskab m. m. den 20 April 1888», äfvensom »Loven af den 9 April 1891 om det offentlige Fattig-

väsen.» En särskildt anmärkningsvärd föreskrift förekommer emellertid i förstnämnda lag. Betalar icke fadern till ett utom äktenskapet afladt barn i rätt tid sitt bidrag till barnets underhåll, och modern företer bevis från kommunalstyrelsen i den kommun, der hon är boende, att hon icke har förmåga att sjelf sörja för barnets nödtorftiga underhåll och uppfostran, så är hon, för såvidt hon har hemortsrätt inom landet, berättigad att antingen sjelf eller genom kommunalstyrelsen i den kommun, der hon uppehåller sig, utbekomma sista årets bidrag af fattigvården i den kommun, hvarest barnafadern vistas, utan att detta betraktas såsom henne lemnadt fattigunderstöd. Kan man icke erhålla upplysning om, hvarest barnafadern uppehåller sig, kan bidraget uttagas af den kommun, hvarest han har hemortsrätt. Har den kommun, hvarest barnafadern vistas, efter att hafva utbetalt bidraget, förgäfvets sökt att i laglig ordning indrifva det hos barnafadern, kan nämnda kommun återkräfvat beloppet af den kommun, hvarest barnafadern har hemortsrätt. Sistnämnda kommun har enahanda rätt att hos barnafadern uttaga beloppet, liksom den eger att betrakta utbetalandet af detsamma såsom en barnafadern lemnad fattighjelp eller att fordra dess aftjenande med fängelse.

Då det enligt utskottets åsigt är uppenbart, att gällande bestämmelser rörande oäkta barns försörjning erfordra tillägg och förtydligande i syfte att bättre än för närvarande tillgodose barnets rätt, dervid den norska lagstiftningen synes i vissa hänseenden kunna tjena till ledning, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning af herr Kihlbergs i ämnet väckta motion, anhåller, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, som mera verksamt än de nu gällande tillgodose oäkta barns rätt till försörjning.

Stockholm den 2 maj 1893.

På lagutskottets vägnar:

A. LILIENBERG.

Herr *L. O. Larsson* har begärt få här antecknad, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
